

6. Porez na dodanu vrijednost

Kada se nametnu porezi na stvari koje čovjek troši, svatko plaća onoliko koliko troši: zajedničko se blagostanje ne zakida neumjerenim trošenjem pojedinaca.
Thomas Hobbes.

Porez na dodanu vrijednost (PDV) primjenjuje se u Hrvatskoj od 1. siječnja 1998. godine. U suglasju je sa Šestom smjernicom EU-a odnosno potrošnog je tipa, prema načelu odredišta isporuke, a pri obračunavanju porezne obveze primjenjuje se kreditna metoda koja omogućuje odbitak pretporeza.

ŠTO JE DODANA VRIJEDNOST

Dodana vrijednost je razlika između vrijednosti prodaje proizvedenih dobara i usluga (outputa) i vrijednosti kupovina (inputa, ali ne inputa rada) kojima su ta dobra i usluge proizvedeni, odnosno dodana vrijednost je vrijednost što je proizvođač dodaje inputima prije nego što ih proda kao nove proizvode i usluge.

Oporezivanje dodane vrijednosti provodi se tako da porezna osnovica ne obuhvaća porez obračunan pri nabavi roba i usluga (ulazni porez) nego se porez plaća na vrijednost dodanu u oporezovanoj fazi (izlazni porez).

Primjenom **metode oporezivanja prema izdanim računima** (fakturama) porezni obveznik pri podmirenju svoje porezne obveze odbija porez plaćen ili obračunan po računima onih poreznih obveznika koji su njemu isporučili dobra ili usluge (dobavljači). Račun služi kao dokument za odbitak obračunanog poreza. U nekim slučajevima zaračunani porez u računu dobavljača može biti veći od obračunanog PDV-a poreznog obveznika. Tada će se taj iznos priznati poreznom obvezniku kao akontacija porezne obveze u idućem razdoblju ili će imati pravo na povrat poreza. Time je PDV neutralan za poreznog obveznika, osim za krajnjeg potrošača - građanina koji snosi porez bez mogućnosti odbijanja pretporeza.

Pri obračunu PDV-a poduzetnik pomoću računa za kupljena i prodana dobra i usluge izravno izračunava svoju poreznu obvezu. On, naime, iznos poreza iskazanog na ulaznim računima oduzima od poreza koji je morao iskazati na računima za prodaju svojih proizvoda ili usluga. Tako račun postaje osnovni dokaz za obračunavanje poreza na dodanu vrijednost i osnova za učinkovitu kontrolu porezne obveze. Naime, svakom je poreznom obvezniku u interesu da porez u prethodnoj fazi bude ispravno obračunan jer o visini toga iznosa ovisi njegova porezna obveza. U sustav oporezivanja PDV-om tako je unesena samokontrola pa se smanjuje i mogućnost porezne evazije.

OBVEZNICI POREZA NA DODANU VRIJEDNOST

Iako kupnjom nekog dobra ili plaćanjem neke usluge svaki građanin snosi PDV koji je uračunan u cijenu, to ne znači da je obveznik PDV-a. Obveznici PDV-a samo su osobe (**poduzetnici**) registrirane za obavljanje poduzetničke djelatnosti, odnosno:

- poduzetnici kada isporučuju dobra ili usluge
- uvoznici kada uvoze dobra
- izvoznici koji nisu izvezli proizvode po određenim propisima
- poduzetnici (fizičke osobe) čija je godišnja vrijednost isporuka veća od 85.000 kuna.

Što je poduzetnik u smislu zakona o PDV-u

Poduzetnik je svaka pravna i fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja djelatnost s namjerom ostvarivanja prihoda. Poduzetnik je i udruženje osoba, poslovne jedinice inozemnih trgovačkih društava i inozemnih poduzetnika. Tijela državne i lokalne uprave, političke stranke, sindikati i komore nisu poduzetnici ako obavljaju poslove u sklopu svojih ovlasti. Ali ako uz to obavljaju i neku gospodarsku djelatnost na temelju koje ostvaruju prihode na tržištu, PU može rješenjem odrediti njihov status poduzetnika za tu djelatnost.

Fizičke osobe - obveznici PDV-a

Ako fizička osoba koja uz neki stalni posao povremeno obavlja i druge poslove, npr. umjetnik, znanstvenik, liječnik i sl. te u prethodnoj kalendarskoj godini tim radom ostvari bruto prihod veći od 85.000 kuna (bruto obuhvaća porez i prirrez porezu na dohodak), obvezna se prijaviti PU do 15. siječnja tekuće godine radi upisa u registar obveznika PDV-a. Prijava i podaci podnose se na obrascu P-PDV. Obveznici moraju voditi knjige ulaznih i izlaznih računa te sami obračunavati i uplaćivati porez ili tražiti od PU-a povrat preplaćenog poreza.

ŠTO SE OPOREZUJE

Oporezivanju podliježu:

- isporuke svih dobara i sve obavljene usluge uz naknadu na području Hrvatske
- vlastita potrošnja
- uvoz dobara u Hrvatsku
- isporuke dobara i usluga koje trgovačka društva ili neki drugi oblici zajedničkog obavljanja djelatnosti obavljaju uz naknadu, bez naknade ili uz povoljnije uvjete vlasnicima udjela i članovima njihovih obitelji ili nekim drugim primateljima.

Bitno je da prilikom isporuke postoji međusobna uzročna veza, odnosno obostrani gospodarski interes između sudionika bez obzira na to kako se međusobni posao naziva (prodaja, razmjena, posredovanje, zastupanje, najam, zakup...).

Što je vlastita potrošnja

Vlastitom se potrošnjom smatra:

- uzimanje dobara ili korištenje usluga iz vlastitog poduzeća za privatne potrebe
- upotreba osobnih automobila ili drugih prijevoznih sredstava za osobni prijevoz što se ne može odbiti kao trošak pri obračunu poreza na dobit ili dohodak
- troškovi reprezentacije.

Upotreba osobnih automobila ili drugih osobnih prijevoznih sredstava

Privatna upotreba službenog vozila ili drugoga prijevoznog sredstva isporuka je koja podliježe oporezivanju PDV-om.

Kada se poduzetnici ili drugi zaposleni u poduzeću koriste automobilima u vlasništvu poduzeća, unajmljenim osobnim automobilima ili nekim drugim prijevoznim sredstvima za privatne potrebe (osobni prijevoz), to se smatra vlastitom potrošnjom na koju se obračunava PDV u visini 30% nastalih troškova.

Troškovi reprezentacije jesu:

- ugošćivanja
- darovi i prigodni pokloni, pa i vlastiti proizvodi
- troškovi odmora, športa, rekreacije i razonode,
- upotreba automobila, plovila, zrakoplova, kuća za odmor i sl.

Troškovi reprezentacije prema Zakonu o PDV-u podliježu PDV-u kao vlastita potrošnja samo ako je pri nabavi dobara i usluga za te namjene ostvareno pravo na odbitak pretporeza. Na kraju obračunskog razdoblja na 70% svih izdatka za reprezentaciju obračunava se PDV.

Primjer

1. Plaćen je ručak za poslovnog partnera u iznosu od 1.000 kuna koji ima sve elemente za odbitak pretporeza.

2. Istom je poslovnom partneru poklonjena slika od 3.000 kuna. Slika je kupljena od umjetnika koji nije obveznik PDV-a te nije izdao račun (R-1).

Račun za ugostiteljsku uslugu (1.) unosi se u Knjigu ulaznih računa (U-RA) - za vlastitu potrošnju i iskazuje se pravo na pretporez:

$$1.000 \text{ kn} + 220 \text{ PDV-a} = 1.220 \text{ kn}$$

Na kraju obračunskog razdoblja (mesečnoga ili tromesečnoga) sastavlja se obračun vlastite potrošnje i na 70% troška reprezentacije obračunava se PDV, što se unosi u knjigu izlaznih računa (I-RA) - za vlastitu potrošnju.

$$1.000 \text{ kn} \times 70\% = 700$$

$$700 \times 22\% = 154 \text{ kune.}$$

U knjigovodstvu se tih 70%, zajedno s PDV-om (854 kn), ne priznaje kao rashod.

Račun za sliku (2.) ne mora se unositi u knjigu ulaznih računa za vlastitu potrošnju, nego se samo knjiži u knjigovodstvu kao rashod od kojega se 30% priznaje kao trošak, a ostalih je 70% nepriznato.

ŠTO SU ISPORUKE DOBARA

- Kada poduzetnik isporučitelj nekog dobra (proizvoda, robe, novoizgrađenih građevina, opreme, električne energije, plina...) omogućuje (daje, prodaje) kupcu raspolaganje tim dobrima uz određenu naknadu (novac), protunaknadu nekim drugim dobrom (razmjena) ili bez naknade.

- Isporuka dobara je i vlastita potrošnja kao što je uzimanje ili upotreba dobara iz vlastitog poduzeća za privatne potrebe.

ŠTO SU ISPORUKE USLUGA

Isporuka usluga ostvaruje se:

- kada poduzetnik isporučitelj prenosi na nekoga imovinska i autorska prava

- daje nešto na uporabu i korištenje (najam, zakup), daje ili prenosi prava na patente, izume ili prava na industrijsko vlasništvo

- usluge koje se obave kao protunakanda za neku obavljenju uslugu (razmjena) umjesto novčane naknade

- vlastita potrošnja kao što je korištenje nekim uslugama iz vlastitog poduzeća za privatne potrebe.

MJESTO OPOREZIVANJA

Za dobra:

- mjesto na kojemu se nalaze u trenutku isporuke odnosno

gdje ih isporučitelj postavi, montira, ugrađuje ili izgrađuje

- novoizgrađene nekretnine prema mjestu gdje se nekretnina nalazi.

Za usluge:

- sjedište, boravište ili prebivalište poduzetnika (ili poslovne jedinice) koji obavlja usluge
- mjesto gdje se usluga stvarno obavlja
- prijevoz se oporezuje prema dionici puta na kojoj se obavlja
- mjesto primatelja usluge za neke usluge s inozemstvom
- u svezi s nekretninama mjesto gdje se nalazi nekretnina.

Usluga najma stambenog prostora

Najam stambenog prostora, tj. prostora u kojemu će se stanovati i živjeti bez obzira na to je li najmodavac pravna ili fizička osoba, odnosno je li obveznik PDV-a ili nije, ne oporezuje se PDV-om. Međutim, ako je najmodavac obveznik PDV-a (poduzetnik) i iznajmljuje stambeni prostor u **poslovne svrhe** obračunat će se PDV.

Plaćanje inozemnih usluga

Kad društvo iz Hrvatske plaća naknadu npr. stranom odvjetniku, obračunava porez na dobit po odbitku od 15%. Istodobno mora obračunati i uplatiti PDV kojemu je osnovica naknada plaćena stranom odvjetniku.

Usluge koje obavljaju inozemni poduzetnici u Hrvatskoj oporezuju se PDV-om. Plaćaju ga domaći poduzetnici bez obzira na to jesu li obveznici PDV-a ili nisu. Razlika je samo u tome što poduzetnici, obveznici PDV-a mogu odbiti pretporez, a oni koji nisu obveznici PDV-a nemaju pravo odbitka pretporeza.

STOPE POREZA NA DODANU VRIJEDNOST

Prilikom uvođenja PDV-a primjenjivala se samo jedna stopa od **22%**.

Nakon gotovo dvogodišnje primjene jednostopnog PDV-a uvodi se **nulta stopa**:

- od 1. studenog 1999. godine na sve vrste kruha i mlijeka, knjige stručnoga, znanstvenoga, umjetničkoga, kulturnoga i obrazovnog sadržaja, udžbenike te na određene lijekove i ortopedska pomagala
- od 1. rujna 2000. godine na knjige objavljene na CD-ROM-u, videokasetama i audiokasetama te na znanstvene časopise
- od polovice studenog 2000. godine na javno prikazivanje filmova
- od 1. siječnja 2001. godine na određene turističke usluge za inozemne goste u organiziranom boravku koje se plaćaju doznakama iz inozemstva.

Razlika između nulte stope i poreznog oslobođenja

Nulta stopa znači da proizvođači i uvoznici pri isporuci proizvoda ne obračunavaju PDV, ali imaju pravo odbitka pretporeza sadržanoga u ulaznim računima dobavljača odnosno pravo na odbitak plaćenog PDV-a pri uvozu koji se odnose na njihovu gospodarsku djelatnost. Uz **porezno oslobođenje** pri isporuci se ne obračunava porez, ali se ne može odbiti pretporez sadržan u ulaznim računima. To znači da je za poreznog obveznika povoljnija primjena nulte stope negoli porezno oslobođenje.

Preračun porezne stope

Kada se iz naknade u kojoj je sadržan porez obračunan po stopi od 22% mora izračunati iznos poreza, primjenjuje se preračunana porezna stopa koja iznosi **18,0328%**.

Primjer:

Cijena perilice za rublje iznosi 4.250 kuna. Porez sadržan u cijeni jest:
 $(4.250 \times 18,0328/100) = 766,39$ kuna

POREZNA OSLOBOĐENJA

U tuzemstvu su plaćanja PDV-a oslobođene ove usluge i isporuke dobara:

1. najam stambenih prostorija,
2. usluge i isporuke dobara banaka, štedionica i štedno-kreditnih organizacija, društava osiguranja i reosiguranja,
3. priređivanje posebnih igara na sreću u igračnicama i automat klubovima te klađenje,
4. usluge i isporuke koje obavljaju liječnici, stomatolozi, medicinske sestre i fizioterapeuti, te biokemijski laboratoriji u privatnoj praksi,
5. usluge i isporuke dobara zdravstvenih ustanova, ustanova socijalne skrbi, ustanova za dječju skrb i skrb za mladež, predškolskih, osnovnih, srednjih i visokoškolskih ustanove te ustanove učeničkoga i studentskog standarda, vjerskih zajednica i ustanova, javnih ustanova u kulturi, samostalnih umjetnika i umjetničkih organizacija,
6. promet zlatnih poluga koji obavlja Hrvatska narodna banka, domaćih i stranih sredstava plaćanja, novčanih potraživanja, vrijednosnica i udjela u poduzećima.

Pri uvozu zakon propisuje niz oslobođenja, npr. od privremenog uvoza, unosa osobne prtljage putnika (do ukupne vrijednosti 300 kuna), uvoza reklamnog materijala, robnih marki, obrazaca, do raznih donacija određenim institucijama (kulturnim, obrazovnim, vjerskim, humanitarnim i sl.) uz posebne uvjete.

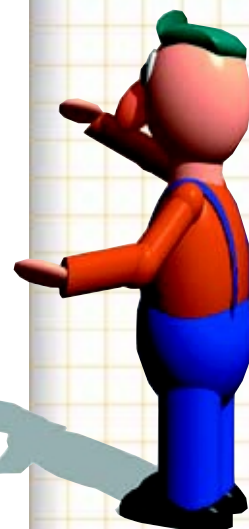
Priljene inozemne novčane donacije

Za primljenu inozemnu novčanu donaciju u Hrvatskoj mogu se kupovati dobra na koja se neće obračunavati PDV. Pri takvoj donaciji primatelj donacije iz inozemstva dostavlja PU isprave o primljenoj donaciji (ugovor ili izjavu o donaciji, izvadak s deviznoga računa i žiroračuna) te ispravu odnosno potvrdu mjerodavnog upravnog tijela kojim dokazuje svoj status (humanitarna organizacija, zdravstvena ili sportska udruga i sl.).

Dobivenom potvrdom od PU-a u kojoj je naznačen iznos donacije primatelj nabavlja dobra ili plaća usluge. Prodavatelj izdaje račun o isporučenim dobrima ili obavljenim uslugama bez obračuna PDV-a u kojemu navodi da porez nije obračunan na temelju potvrde PU-a.

Nakon iskorištenja ukupnog iznosa donacije primatelj donacije obavezan je u roku od 15 dana od zadnje nabave vratiti PU potvrdu s podacima o iskorištenim iznosima.

PU vodi evidenciju o izdanim potvdama i iskorištenim iznosima novčanih donacija iz inozemstva na koje nije obračunan PDV.

Plaćanja PDV-a **pri izvozu** oslobođene su isporuke:

1. izvoza dobara i oplemenjenih dobara, uključujući prijevozne i otpremne usluge,
2. dobara u slobodnu zonu, slobodna i carinska skladišta te unutar njih,
3. dobara i usluga diplomatskim i konzularnim predstavništvima uz uvjet uzajamnosti,
4. usluga domaćih poduzetnika u RH inozemnim poduzetnicima koji obavljaju pomorski, zračni i riječni prijevoz,
5. dobara i usluga humanitarnim, zdravstvenim, obrazovnim, kulturnim, znanstvenim, vjerskim i socijalnim ustanovama, športskim amaterskim klubovima te tijelima državne i lokalne samouprave i uprave koje se plaćaju iz primljene inozemne novčane donacije.

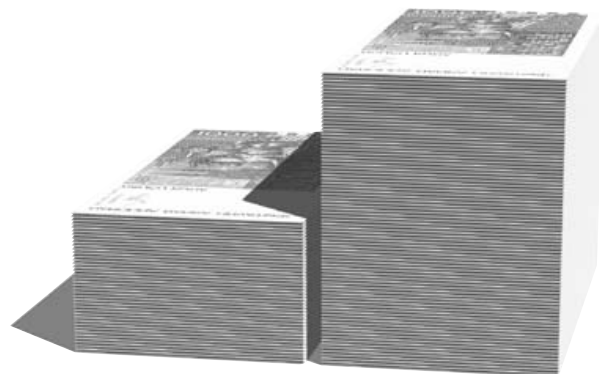
Oporezivanje turističkih usluga

Usluge smještaja u komercijalnim ugostiteljskim objektima stranim turistima u Hrvatskoj (i hrvatskim građanima koji su na privremenom radu u inozemstvu) koje organiziraju strane putničke agencije, udruge, ustanove, športski klubovi, sindikati i sl. oporezuju se nultom stopom PDV-a. Pritom te usluge moraju biti plaćene doznakama iz inozemstva.

Međutim, ako fizička osoba sama plaća takvu uslugu (npr. hotel), bez obzira na to što je u organizaciji inozemne agencije, na tu će se uslugu obračunati PDV po stopi od 22%.

ISPOSTAVLJANJE RAČUNA

Ispostavljanje računa temeljna je pretpostavka oporezivanja PDV-om. Poduzetnicima koji su u sustavu PDV-a račun s posebno iskazanim iznosom poreza služi za odbitak pretporeza. Stoga je svaki sudionik u proizvodno-prodajnom procesu zainteresiran za primanje i izdavanje računa, što omogućuje međusobni nadzor poslovanja, ali i sprečavanje izbjegavanja porezne obveze. Sadržaj računa propisan je zakonom. Račun se ispostavlja u dva primjerka: jedan za kupca, a drugi za knjigovodstvo.

Od lipnja 2001. godine priznaju se i gotovinski plaćeni računi, a ne samo negotovinski (žiroračun, kartica, ček, virman) kao dotada, koji mogu služiti za odbitak pretporeza. To se odnosi na pravne i fizičke osobe obveznike PDV-a. Prema Odluci o uvjetima i načinu plaćanja gotovim novcem (NN 142/97, 80/98, 64/99 i 7/02) iznos gotovinskog plaćanja ne može biti viši od 5.000 kuna. Međutim, prema Zakonu o PDV-u i pri gotovinskom se plaćanju mora izdati račun kako bi se mogao odbiti pretporez.

RAZDOBLJE OPOREZIVANJA

Razdoblje oporezivanja je kalendarska godina. Obračunska se razdoblja tijekom godine protežu od prvoga do posljednjeg dana u mjesecu. Konačni obračun poreza za one koji plaćaju porez prema izdanim računima (obveznici poreza na dobit) obavlja se do kraja travnja za prethodnu godinu. Oni koji PDV plaćaju prema naplaćenim računima (obveznici poreza na dohodak) konačni obračun podnose do kraja veljače tekuće godine za proteklu godinu.

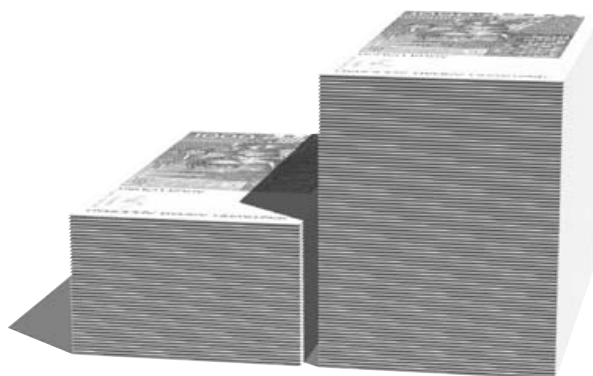
POSTUPAK OPOREZIVANJA

Obveznik sam izračunava **poreznu obvezu** kao razliku pretporeza iz ulaznih račun i poreza koji je zaračunao kupcima svojih dobara ili usluga. Poduzetnici čije su isporuke u prethodnoj kalendarskoj godini bile manje od 300.000 kuna plaćaju porez kvartalno do zadnjeg dana u mjesecu koji sljedi kvartalno razdoblje (isto se odnosi na fizičke osobe obveznike PDV-a). Ostale pravne osobe plaćaju porez mjesečno, i to do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec. Porez se prijavljuje na obrascu PDV za mjesečni obračun, odnosno na PDV-K za konačni godišnji obračun poreza.

Ako porezni obveznik ima pravo na povrat više plaćenog poreza, PU je obvezna vratiti razliku u roku 15 dana.

Čuvanje dokumentacije

Računi, ispravci računa, dokazi o uvozu, izvozu, korištena

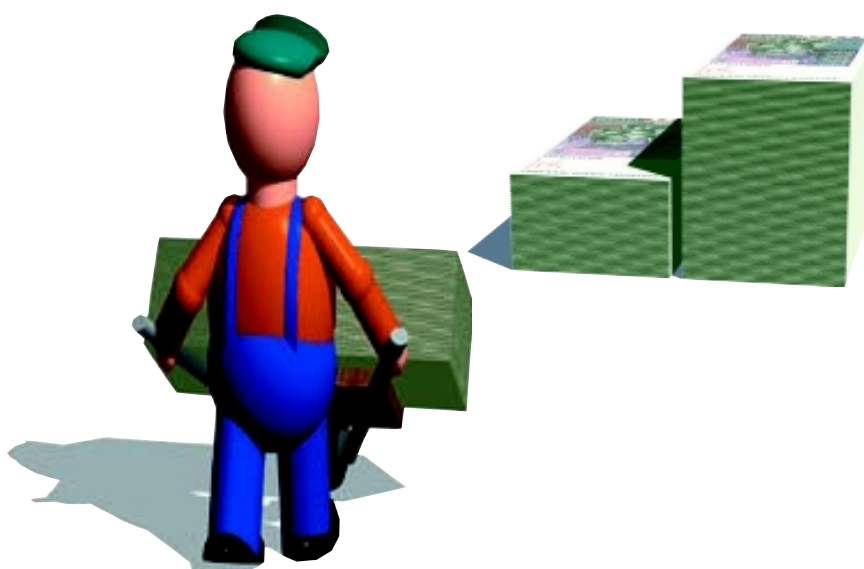

oslobodjenja i ostali dokumenti obvezatni prema zakonu o PDV-u moraju se čuvati najmanje pet godina. Dokumentacija vezana za nekretnine mora se čuvati najmanje deset godina.

Žalbeni postupak, obnova, zastara postupka, naplata i povrat određeni su Općim poreznim zakonom i Carinskim zakonom ako je oporezivanja vezano za carinski postupak (pri uvozu).

Povrat poreza stranim državljanima

Strani državljani imaju pravo na povrat poreza za dobra kupljena u Hrvatskoj ako ih iznose iz Hrvatske i ako je iznos računa viši od 500 kuna. Zahtjev za povrat moraju podnijeti u roku šest mjeseci.

KAZNE

Novčane kazne za prekrašje snose sami porezni obveznici, ali i osobe koje za poreznog obveznika obavljaju porezne ili knjigovodstvene poslove. Visine kazne kreću se od 1.000 do 500.000 kuna, ovisno o težini prekršaja.

Za neke je slučajeve osim novčane kazne predviđena i zaštitna mjera zabrane obavljanja djelatnosti u vremenu od jedne do tri godine.

Kupac odnosno korisnik neke usluge platit će kaznu od 50 kuna odmah ako osobi ovlaštenoj za nadzor odbije pokazati račun, traku ili potvrdu iz naplatnog uređaja koju mu je izdao prodavatelj.

PROPISI

-Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 47/95, 106,96, 164,98, 105/99, 54/00 i 73/00

-Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, NN 60/96, 113/97, 7/99, 112/99 - ispravak, 44/00, 63/00, 80/00, 109/00 i 54/01

